

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken 17.mai Eidsvoll 2014

Luk 1, 50-53

Gratulerer med dagen! Det er et stort privilegium for meg å feire gudstjeneste her på Eidsvoll i den kirken jeg ble døpt i og som er det rommet der Eidsvollsmennene samlet seg til gudstjenester mens de skrev en av samtidens mest inkluderende grunnlover.

Men dette kirkerommet bærer ikke bare atmosfæren av stormennene fra herskapsuset til Carsten Anker. I dette rommet har alle slags mennesker båret sine barn frem til alteret for å bli døpt, her har bygdas ungdom blitt konfirmert og etter hvert innstiftet ekteskap og her har familiene på Eidsvoll møttes i sorg ved menneskers bære. Alminnelige bønder, arbeidsfolk, tjenerskap og kvinner utgjorde det store flertallet av deltagerne i kirkens handlinger og gudstjenester den gangen, men ingen av dem var ikke invitert til å delta i utformingen av grunnloven på Eidsvollsbygningen.

Teksten vi hørte lest er en del av den lovsangen Maria sang da Maria tidlig i svangerskapet besøkte sin slektning Elisabeth og Elisabeth velsignet henne. Maria var alt det Eidsvollsmennene ikke var. Mens Eidsvollsmennene var stormenn i sentrum av makten i lokalsamfunnene, kom Maria fra en liten utkantlandsby uten kontakt med maktens sentrum. Mens Eidsvollsmennene var velstående menn fra bygd og by, var Maria knyttet til en håndverker som tjente sitt brød ved sine egne henders gjerning. Eidsvollsmennene var menn, og Maria var kvinne, som både i datidens Israel og i Norge i 1814 ble betraktet som mindreårige og mennenes tjenere. Maria var jøde som Eidsvollsmennene ikke vil gi tilgang til det nye Norge og hun tilhørte en religiøs minoritet som imperiets herskere ikke stolte på. Eidsvollsmennene aksepterte som vi vet, ikke religiøse minoriteter og forbød de «farlige» jesuittene.

Alle forventet i Marias samfunn at Gud ville velge ut til frigjøreren en mektig mann som Moses og som kunne herske slik den store kong David hadde gjort: Dominere et stort landområde, sørge for at alle folkeslag underkastet seg den politiske ledelsen i Israel

slik at folket kunne velte seg i melk og honning og nyte velstanden og rikdommens frukter.

Men Gud valgte annerledes. Gud visste at stormenn og rikfolk hersket ved å holde andre nede.

Gud visste at alle menneskers frigjøring fra fattigdom, maktovergrep og nød måtte skje ved å synliggjøre og bekrefte alle menneskers likeverd i den utvalgte. Det kunne bare gjøres ved at et menneske utenfor makt og rikdom ble Guds utvalgte. Bare slik kunne herskeres hovmod overfor andre mennesker bli satt på plass. Derfor ble Maria Guds utvalgte, en uforståelig tanke for samtidens mennesker – og svært langt fra dem som dannet det nye Norge i Eidsvollsbygningen herskapsrom.

Det må ha vært en ufattelig opplevelse for Maria å bli løftet slik opp av Gud selv. Vi hører gjenklangen av denne følelsen i lovsangens dyptføyte takknemlighet til Gud og i hennes myndige og trygge beskrivelse av maktmennesker og herskere.

Men for alle dem som slet og led i bygdene rundt Eidsvollsbygningen, alle dem som vanligvis fylte kirken her, var Maria en person de kunne knytte seg til fordi hun var som en av dem. Hun ble symbolet på Guds utvelgelse av alminnelige husmenn, tjenere og arbeidsfolk, av kvinner og ungdom. Hun ble Guds mor og var og er alle menneskers søster.

Mennene på riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814 gikk imot Europas stormenn og forfattet en grunnlov som startet prosessen med å vende samfunnspyramiden. De styrtet den eneveldige kongen og forankret makten hos folket. Med rette sies det at kongen hentet sin legitimitet hos folket og ikke hos Gud slik den eneveldige kongen hadde påberopt seg med biskoper og stormenns støtte.

Utvelgelsen av Maria og hennes myndige lovsang forteller oss at makt og myndighet har guddommelig legitimitet først når de kongen og de styrende løfter opp dem som blir sett ned på, når de lager ordninger som gir folk anledning til selv å skaffe seg sitt daglige brød og når de anerkjenner at alle mennesker, uavhengig av kjønn og alder, sosial klasse og etnisitet, seksuell legning og funksjonsevner, er bærer av Guds bilde. Guds program er ikke å kontrollere mennesker fra toppen, men å frigjøre alle dem som er budent i lenker og som erfarer fattigdom og nød.

Det er denne prosessen med å snu samfunnspyramiden stormennene på Eidsvoll satte i gang i 1814 i det norske samfunnet. Det er dette som var Eidsvollsmennenes storverk og som gjør at vi med rette hyller dem og feirer dagen de ferdigstilte grunnloven som en frigjøringsdag.

Gjennom disse to hundre årene har samfunnspyramiden blitt snudd og vi blir et stadig mer inkluderende fellesskap. Ledelsen av stat og samfunn er ikke lenger forbeholdt en liten gruppe. Vi er alle makthavere. Det betyr at vi alle har del i ansvaret og forpliktelsene mennesker med makt har i Guds husholdning. Vi kan ikke skjule oss bak kongens hermelinskåper og «de andres» beslutninger.

I dagens Norge må vi alle stå til regnskap for om vi er hovmodige og innbiller oss at vi kan skape vår egen og Norges fremtid uten å lytte til visdommen fra dem som har gått foran oss i slektene.

I dagens Norge er det vi som må granske om vårt samfunn gir rom for dem som er annerledes enn oss.

I dagens Norge er det vi som er ansvarlig for at velstående avgir ressurser til dem som har mindre.

I dagens Norge er det vi som er forpliktet til at ingen mennesker i vårt globale fellesskap skal legge seg sultne om kvelden.

I dagens Norge er det vi som skal sørge for at mennesker på flukt fra undertrykkelse og nød finner trygge rom i vårt land.

I dagens Norge er vi alle ansvarlige for at makten blir utøvd slik Guds visjon for mennesker og samfunn er.

I dette kirkerommet har mennesker kommet med livene sine preget av sorg og glede, armod og stolthet, fattigdom og velstand. Slik er det også i dag. Slik skal det også være i fremtiden. Vi som er samlet her har alle våre fortellinger om lykke og ulykke, om tap og vinning, om skam og stolthet. Vi har alle opplevd nederlag og vet godt om våre svakheter. Men til dette rommet er vi invitert slik som vi er.

I dette rommet kommer Gud oss i møte med kjærlighet. Og Guds kjærlighet er tålmodig, velvillig og den tar aldri slutt slik Paulus forsikrer oss. Guds kjærlighet gir

oss alle nåde og frigjør oss fra vår egen tilkortkommenhet. Gud reiser oss opp slik
Gud reiste opp Maria. Som Maria er vi alle frigjort til å tjene hverandre slik at alle får
et bedre liv. Slik blir det mer himmel på jord – for alle.